

LowRes
Pauline van
Marle

Foto: Pauline van Marle

Grondroest bij Bosuilen: welk voordeel heeft slapen op de grond?

Door: Aaldrik Pot

Door de bank genomen roesten Bosuilen *Strix aluco* overdag in boomholtes, dichte bosopstanden of holtes in gebouwen. Daarbij gaan we er vanuit dat een verdeckte schuilplaats, zoals een holte, voordelen biedt ten opzichte van een meer open rustplaats, bijvoorbeeld ter voorkoming van pesten door andere vogels zoals Gaaien *Garrulus glandarius*. Tijdens mijn onderzoek naar Boommarters *Martes martes* en roofvogels ben ik in de afgelopen jaren twee keer op een op de grond slapende Bosuil gestuit. Komt dit vaker voor en is er een verklaring voor deze op het eerste oog merkwaardige keuze?

In 2009, tijdens een roofvogelinventarisatieronde in de boswachterij Veenhuizen (Drenthe), stootte ik langs een wandelpad een Bosuil op. Hij zat verscholen tussen een vijftal dicht op elkaar staande jonge larksen van ongeveer zestig centimeter hoog. De omliggende vegetatie was nog niet heel hoog, maar toch was de uil me niet opgevallen. Op de plek waar de vogel zat, lagen geen braakballen of schijtsproen. Ik deed het voorval daarom af als een bijzonder incident. Op dat moment had een paartje Bosuilen een nest in een oude holle eik op ongeveer 150 meter afstand van de roestplek. Later legde ik de waarneming voor aan Willem van Manen, die niet alleen veel velduren maakt, maar ook goed naar Bosuilen 'kijkt'. Hij had in het voorjaar van 2003 een soortgelijke ervaring in het Brabantse Liesbos waar hij tweemaal – met een tussenpoos van een paar weken – een roestende Bosuil uit de slootrand joeg. Ondanks dat deze uil blijkbaar vaker gebruik maakte van een grondroestplaats, was het fenomeen Willem verder niet bekend.

In de algemene 'uilenliteratuur' wordt ook bar weinig vermeld over grondroest. Meestal worden de bekende boomholtes, ruïnes, zolders en nestkasten als roestplaats genoemd (Glutz von Blotzheim 1994, Mebs 2000). De eerste noemt echter ook 'bodengestrupp' (bodemstruikgewas)

als mogelijke roestplaats. Er wordt helaas niet naar onderzoek verwezen waarin dat ook daadwerkelijk is geconstateerd. Fred Koning en Gert Bayens geven in hun nog steeds onvolprezen studie 'Uilen in de duinen' wel aan dat Bosuilen af en toe op de grond broeden. Zij kwamen dit op 229 onderzochte nesten vier keer tegen.

Broedhabitat Bosuil boswachterij Veenhuizen.

Roestplaats Bosuil boswachterij Veenhuizen.

Nieuwe waarneming

Het fenomeen was inmiddels wat op de achtergrond geraakt, maar in 2012 kreeg ik er op een andere locatie in de boswachterij Veenhuizen opnieuw mee te maken. Op 26 april stuitte ik in een open beukenvak, bij een voormalige nestboom van een Boommarter, op twee (mogelijk drie) grote donsjongen van een Bosuil. De jongen waren op dat moment een week of vier oud. De volgende dag bezocht ik de nestboom nogmaals rond een uur of tien in de ochtend. Het vrouwtje was toen aanwezig op het nest. Nadat ik een uur of drie later klaar was met mijn andere veldwerkzaamheden, wierp ik opnieuw een blik op de nestboom. De adulte vogel was verdwenen, maar de jongen lieten zich niet zo prominent zien als de vorige dag. Bij het doorsteken van het belendende bosperceel met sitkasparren (kale stammen tot vlak onder de top) van circa dertig jaar oud vloog een Bosuil op van de grond en ging enkele tientallen meters verderop in een spar zitten waar ze luid krijsend werd verwelkomd door enkele Gaaïen.

De roestplaats bestond uit een holte op de grond onder de stobbe van een omgezaagde sitkaspar. Rond en in de holte lagen drie braakballen, een reken dat deze roestplaats vaker werd gebruikt. Deze roestplaats was enigszins vreemd omdat in het beukenperceel van de nestboom enkele holle beuken staan die zeer geschikt zijn als dagrustplaats voor een Bosuil. Een van de holtes was op dat moment bezet door een paartje Zwarte Spechten *Dryocopus martius*. Er waren op dat moment geen aanwijzingen voor de

aanwezigheid van een Boommarter of Steenmarter *Martes foina*. Twee dagen later was het uilennest trouwens verlaten. De jongen werden vreemd genoeg ook niet meer in de buurt gevonden of gehoord. Er werd overigens ook geen enkele aanwijzing gevonden voor predatie van het nest.

Anekdotische waarnemingen

Opnieuw wakkerde deze waarneming de nieuwsgierigheid aan naar het hoe en het waarom van 'grondroest'. Daarom heb ik een aantal mensen benaderd die in hun carrière de nodige velduren hebben gemaakt. Ook dan blijft de spoeling dun als het gaat om op de grond slapende Bosuilen. Herman Feenstra trof eens een 'grondroestende' Bosuil aan in de noordrand van het Fochteloërveen tussen wat opslag van jonge grove dennen. Rob Bijlsma liet desgevraagd weten nog nooit op de grond slapende Bosuilen te zijn tegengekomen. Wel stuurde hij enkele artikelen op waarin iets wordt gezegd over keuze voor roestplaatsen. Hendrichsen et al. (2006) beweren dat Bosuilen hun roestplaats dusdanig kiezen zodat de kans op 'mobbing' zo klein mogelijk is. Mobbing (pesten in een groep) is een bekende anti-predator strategie van veel vogels. Sunde et al. (2003) onderschrijven dat in hun onderzoek nog eens. Maar juist van Bosuilen met onvolwassen jongen wordt gezegd dat hun roestplaats minder opzichtig is dan van (jong)volwassen vogels. Van de 2140 onderzochte roestplaatsen bevond de uil zich in 99% van de

Foto: Han Bouwmeester

gevallen op een hoogte tussen de 0,2 en 25 meter in een boom. Helaas wordt van de ruim 20 gevallen die buiten die marge vallen niet vermeld waar de roestplaats zich wel bevindt.

Hoe dan ook, de hierboven beschreven waarneming bewijst dat een overdag zichtbare Bosuil niet lang onopgemerkt blijft bij andere vogels. Een soortgelijke ervaring had ik lang geleden in de Bialowieza in Polen, waar een openlijk zichtbare Laplanduil *Strix nebulosa* voortdurend werd gepest door een stel Gaaïen. Mogelijk ligt hier een gedeeltelijke verklaring voor de incidentele keuze voor een 'grondroestplaats'. Voor pestkoppen als Gaaïen en Merels *Turdus merula* is een grondroestende Bosuil waarschijnlijk minder zichtbaar en dus minder bedreigend en kiezen Bosuilen bij gebrek aan beter voor een grondroestplaats. Bij de waarneming van Willem van Manen in het Liesbos was er echter geen sprake van een nest en bij het hierboven beschreven geval in 2012 waren er voldoende holle bomen in de buurt beschikbaar. Er lijkt verder ook niet veel voordeel te zijn bij het slapen op de grond boven de meer reguliere roestplaatsen. Maar beter is het om te zeggen dat we het (nog) niet weten ...

Dankwoord

Met dank aan Willem van Manen en Herman Feenstra voor hun waarnemingen en Rob Bijlsma voor het toezenden van enige literatuur.

Literatuur

- Glutz von Blotzheim, U.N. 1994. Handbuch der Vogel Mitteleuropas. Band 9: 579-611. Aula – Verlag GmbH.
- Hendrichsen, D.K., Christiansen, P., Nielsen, E.K., Dabelsten, T. and Sunde, P. 2006. Exposure affects the risk of an owl being mobbed – experimental evidence – J. Avian Biol. 37: 13-18
- Koning, F.J. en Bayens, G. 1990. Uilen in de duinen: 55-77. KNNV Uitgeverij.
- Mebs, T. en Scherzinger, W. 2004. Uilen van Europa: 226-247. Tirion Uitgevers.
- Sunde P., Bøstad, M.S and Desfor, K.B. 2003. Diurnal exposure as a risk sensitive behavior in tawny owls *Strix Aluco?* – J. Avian Biol. 34: 409-418
- [Fotobijschrift, de twee nestfoto's spreken voor zich]
- Grondroestplaats van een Bosuil in de boswachterij Veenhuizen, Drenthe (2012). Voor de holte ligt een braakbal. In de holte lagen nog twee braakballen. Deze roestplaats was dus meerdere malen gebruikt.
- Broedhabitat van de Bosuil in de boswachterij Veenhuizen, Drenthe (2012). Het open beukenvak wordt begrensd door vakken met grove den en sitkaspar. Beide percelen bieden, net als het beukenvak (op de holle bomen na), weinig dekkingsmogelijkheden voor een roestende Bosuil.

Aaldrik Pot
Tortelstraat 4
9331 KJ Norg
aaldrikpot@gmail.com